

CONSIDERAȚII CU PRIVIRE LA SEMNIFICAȚIA JURIDICĂ A TERMENULUI „COPIL” ÎN LEGISLAȚIA ROMÂNĂ ȘI INTERNAȚIONALĂ¹

Prof. univ. dr. habil. Teodor BODOAȘCĂ*
Universitatea „Dimitrie Cantemir” din Târgu Mureș

Lector. univ. dr. Natalia SAHAROV**
Universitatea „Dimitrie Cantemir” din Târgu Mureș

Rezumat

Reluăm o temă care a mai făcut obiectul analizelor noastre anterioare – semnificația juridică a termenului „copil”. De această dată, analiza este extinsă la înțelesul termenului prevăzut de art. 1 din Convenția ONU cu privire la drepturile copilului și semnalarea existenței unei deosebiri importante față de reglementările din România. De asemenea, aducem în discuție anumite aspecte inedite în legătură cu semnificația termenului „copil” în reglementarea Legii nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului și Legea nr. 273/2004 privind procedura adopției, pe de o parte, și actualul Cod civil pe de altă parte.

Cuvinte-cheie: *copil, minoritate, lipsa capacității depline de exercițiu, minor, copil minor.*

Abstract

We return to a topic that has been the subject of our previous analyses – the legal meaning of the term „child”. This time, the analysis is extended to the meaning of the term provided for in art. 1 of the UN Convention on the Rights of the Child and the existence of an important difference compared to the regulations in Romania is highlighted. We also discuss certain novel aspects related to the meaning of the term child in the regulation of Law no. 272/2004 on the protection and promotion of the rights of the child and Law no. 273/2004 on the adoption procedure, on the one hand, and the current Civil Code on the other.

Keywords: *child, minority, lack of full capacity to exercise, minor, minor child.*

1. Preliminarii

Potrivit art. 49 alin. (1) din Constituție, „copiii și tinerii² se bucură de un regim special de protecție și de asistență în realizarea drepturilor lor”. Fundamentul regimului juridic

---

* e-mail: bodoasca_teodor@yahoo.com.

** e-mail: sanav2023@yahoo.com.

¹ În același sens, a se vedea T. Bodoașcă, N. Sagarov, *Despre semnificația termenului „copil” în legislația românească și internațională*, în *Pandectele Române* nr. 2/2025, p. 17 și urm.

special de care beneficiază copiii constă în situația specială în care se află aceștia, „determinată de vulnerabilitatea și nevoia lor de ocrotire”³. În mod sugestiv s-a remarcat în doctrină că „art. 49 alin. (1) din Constituție dă contur unui **drept-sinteză**, care valorifică realitatea în sensul căreia copiii și tinerii constituie marele potențial uman de azi, dar și de mâine, al societății, că ei sunt continuitatea și viitorul, perspectiva umană⁴. Acest potențial uman are dreptul la o protecție și asistență aparte”⁵.

Dreptului recunoscut copiilor de art. 49 alin. (1) din Constituție îi corespunde obligația legiuitorului de a institui un regim juridic nu doar special, ci și favorizant de protecție și de asistență în realizarea drepturilor lor. Acest regim juridic este pus în operă prin anumite dispoziții din diverse legi, care stabilesc reguli speciale pentru cazurile în care, în varii circumstanțe juridice, subiectele de drept au statutul juridic de copil. Spre exemplu, Codul de procedură civilă prevede norme speciale, derogatorii de la dreptul comun, de ascultare (art. 226) sau de executare a hotărârilor judecătorești și a altor titluri executorii (art. 910-914), care cuprind măsuri referitoare la minori⁶.

Studiul propus are menirea de a readuce în atenția legiuitorului român existența unor inconsecvențe în stabilirea semnificației juridice a termenului „copil”, fapt cu potențial real de a genera interpretări diverse. Uneori, în anumite situații normative, este utilizat substantivul „minor” sau expresia „copil minor”, ca sinonime ale termenului „copil”⁷. Problema este oarecum explicabilă în cazul actelor normative adoptate anterior datei la care a intrat în vigoare Legea nr. 18/1990⁸, prin care România a ratificat Convenția ONU cu privire la drepturile copilului⁹ și care, în art. 1, stabilește semnificația termenului „copil”.

---

² Sunt considerați tineri „cetățenii cu vârsta cuprinsă între 14 și 35 de ani”, conform art. 2 alin. (2) lit. a) din Legea tinerilor nr. 350/2006 [publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I (în continuare M. Of.), nr. 648 din 27 iulie 2006)]. Sub rezerva că nu au dobândit capacitatea deplină de exercițiu, tinerii cu vârsta între 14 și 18 ani au și statutul juridic de copil.

³ A se vedea E. – S. Tănăsescu, M. Tomescu, *Protecția copiilor și a tinerilor*, în *Constituția României. Comentariu pe articole*, de I. Muraru, E. – S. Tănăsescu (coordonatori), ediția a 3-a, revizuită și adăugită, Ed. C. H. Beck, București, 2022, p. 431.

⁴ În România, la data de 1 ianuarie 2024, ponderea minorilor cu vârsta între 0-17 ani din totalul populației rezidente a fost de 17,4%, conform datelor publicate de Institutul Național de Statistică.

⁵ Ibidem, p. 430.

⁶ În construcția normelor art. 910-914 C. pr. civ., legiuitorul a folosit, mai ales, termenul generic „minor”, fără să observe că sunt instituite anumite drepturi de care poate beneficia doar „copilul” sau, altfel spus, nu orice minor, ci doar acela care se află sub autoritate părintească, întrucât nu a dobândit capacitatea deplină de exercițiu. În acest sens, a se vedea, spre exemplu, art. 910 alin. (1) C. pr. civ., conform căruia „dispozițiile prezentului capitol sunt aplicabile și în cazul măsurilor privitoare la minori prevăzute într-un titlu executoriu, cum sunt stabilirea locuinței minorului, darea în plasament, înapoierea minorului de către persoana care îl ține fără drept, exercitarea dreptului de a avea legături personale cu minorul...”. Este de notorietate faptul că măsuri precum „stabilirea locuinței minorului” și „înapoierea minorului de către persoana care îl ține fără drept” pot fi luate numai în cazul unei persoane care are statutul juridic de „copil”, aflată sub autoritatea părintească, conform art. 496, respectiv art. 495 C. civ.

⁷ Ambele exprimări sunt greșite. Utilizarea generică a termenului „minor” sugerează că au calitatea de copil toate persoanele fizice minore, indiferent de nivelul capacității lor de exercițiu. În realitate, sunt copii numai persoanele minore fără capacitate de exercițiu și cele cu capacitate restrânsă de exercițiu. În schimb, expresia „copil minor” este pleonastică, întrucât una din condițiile pentru ca persoana să fie considerată copil este minoritatea acesteia. Practic, cerința minorității este prevăzută atât explicit, cât și implicit, prin referirea la „copil”.

⁸ Legea nr. 18/1990 a fost publicată în M. Of. nr. 28 septembrie 1990 și republicată în nr. 314 din 13 iunie 2001.

⁹ Convenția a fost adoptată de Adunarea Generală a ONU în data de 20 noiembrie 1989. *Brevitatis causa*, în continuare, referirile la acest act normativ internațional se vor face cu ajutorul termenului „Convenția”.

În România, termenul „copil” a fost definit juridic pentru prima dată de Legea nr. 272/2004¹⁰ și Legea nr. 273/2004¹¹. Ulterior, Legea nr. 287/2009 privind Codul civil¹² a definit acest concept identic cu cel prevăzut de Legea nr. 272/2004, însă diferit de semnificația stabilită de art. 1 din Convenția ONU. Fără a detalia în context, Legea nr. 272/2004 și Legea nr. 273/2004, cu toate că fac parte din același pachet legislativ¹³, definesc diferit termenul „copil”. Inconsecvența terminologică a continuat după intrarea în vigoare și republicarea celor două legi și chiar în cadrul actualului Cod civil¹⁴. Mai mult, Codul civil, cu toate că stabilește semnificația termenului „copil” [art. 263 alin. (5)], în numeroase cazuri, fiind reglementate diverse aspecte referitoare la ocrotirea copilului, este utilizat termenul „minor”¹⁵ sau expresia „copilul minor”¹⁶.

Demersul nostru este o încercare de a contribui la realizarea în legislația română a unei semnificații unitare pentru acest important concept juridic și la utilizarea lui cu consecvență în construcția normelor juridice care privesc ocrotirea copilului. Pentru realizarea dezideratului, considerăm util să prezentăm semnificația termenului „copil” în mod succesiv, în reglementarea Convenției, Legii nr. 272/2004 și a Legii nr. 273/2004, precum și a Codului civil. Vom urmări identificarea aspectelor perfectibile, posibilele interferențe negative și vom fundamenta eventuale remedii juridice.

2. Înțelesul termenului „copil” conform art. 1 din Convenția cu privire la drepturile copilului.

Potrivit art. 1, „în sensul prezentei convenții, prin copil se înțelege orice ființă umană sub vârsta de 18 ani, exceptând cazurile în care legea aplicabilă copilului stabilește limita majoratului sub această vârstă”¹⁷.

---

¹⁰ Legea nr. 272/2004 a fost publicată în M. Of. nr. 557 din 23 iunie 2004 și republicată în nr. 159 din 5 martie 2014.

¹¹ Legea nr. 273/2004 a fost publicată în M. Of. nr. 557 din 23 iunie 2004 și republicată în nr. 739 din 23 septembrie 2010.

¹² Legea nr. 287/2009 a fost publicată în M. Of. nr. 511 din 24 iulie 2009 și republicată în nr. 505 din 15 iulie 2011.

¹³ Ambele legi au fost adoptate de Parlamentul României în data de 21 iunie 2004 și publicate în același număr din M. Of. (nr. 557 din 23 iunie 2004). Art. 44 (înainte de republicare art. 39) din Legea nr. 272/2004 reglementează dreptul copilului la protecție alternativă, drept care îi conferă și posibilitatea de a beneficia de măsura adopției. La data adoptării, Legea nr. 273/2004 a reglementat „regimul juridic al adopției”, adică a uneia din formele protecției alternative. Începând cu data intrării în vigoare a actualului Cod civil (1 octombrie 2011), aspectele de drept substanțial ale adopției sunt reglementate de art. 451-482 C. civ. Pentru evitarea paralelismelor, majoritatea dispozițiilor de drept material ale adopției, prevăzute inițial de Legea nr. 273/2003, au fost abrogate, conform art. 230 lit. y) din Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil (publicată în M. Of. nr. 409 din 10 iunie 2011). De asemenea, denumirea Legii nr. 273/2004 a fost modificată, din „regimul juridic al adopției” în „procedura adopției”, de art. 50 pct. 1 din Legea nr. 76/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă (publicată în M. Of. nr. 365 din 30 mai 2012). Art. 50 pct. 2-4 din Legea nr. 76/2012 a adus și alte modificări Legii nr. 273/2004, inclusiv precizarea că această lege se completează cu „prevederile Codului civil și, după caz, ale Codului de procedură civilă” (pct. 4).

¹⁴ Spre exemplu, Codul de procedură civilă penală (Legea nr. 134/2010) utilizează în relativ numeroase cazuri, termenul „minor”, ca sinonim al termenului „copil” [a se vedea, spre exemplu, art. 81 alin. (1), art. 92 alin. (1), art. 187 alin. (1) pct. 2 lit. a) și art. 213 alin. (1)].

¹⁵ A se vedea, spre exemplu, art. 105-106 și art. 110-112.

¹⁶ A se vedea, spre exemplu, art. 400 alin. (1), art. 437 alin. (2), art. 493 și art. 496 alin. (1).

¹⁷ Pentru o analiză a dispozițiilor art. 1 din Convenție, a se vedea C. Ciugorean-Mihăițuță, *Definiția convențională a copilului*, în Revista Națională de Drept nr. 1/2009, p. 38 și urm. [disponibilă la adresa web:

Convenția stabilește semnificația termenului „copil” luând în considerare doar vârsta ființei umane, fără ca nivelul capacității ei de exercițiu să aibă relevanță juridică. Soluția legiuitorului internațional este surprinzătoare, mai ales, din perspectiva faptului că legislația din numeroase state membre ONU reglementează instituția emancipării care, din punct de vedere juridic, plasează persoana minoră în categoria celor care au capacitatea de a-și exercita singure drepturile și de a-și asuma obligații¹⁸ întocmai ca persoanele fizice majore. Fără să intrăm în detalii în context, această semnificație intră în conflict cu legile statelor membre ONU care, pentru statutul juridic de copil, prevăd explicit sau implicit, alături de condiția minorității, și cea a lipsei capacității depline de exercițiu. Un exemplu în acest sens îl oferă chiar legislația română.

În debutul său, art. 1 din Convenție precizează că termenul „copil” este „în sensul prezentei convenții”. Această exprimare este derutantă, întrucât susține interpretarea că, în condițiile altor acte normative, care stabilesc măsuri de ocrotire a copilului, această semnificație nu este incidentă. Soluția se justifică doar în cazul actelor normative internaționale care definesc diferit, explicit sau implicit, acest concept juridic¹⁹, însă nu și în cazul celor care utilizează termenul copil fără a-i stabili semnificația²⁰. Pentru extinderea sferei de incidență a art. 1 din Convenție la actele normative internaționale din cea din urmă categorie, în partea de început a art. 1, ar trebui înlocuită sintagma „în sensul prezentei convenții” cu expresia „în lipsa unor dispoziții contrare, în sensul actelor normative internaționale privind drepturile copilului, ...”.

Se pune problema motivului pentru care art. 1 din Convenție definește copilul doar prin luarea în considerare a vârstei ființei umane, situată sub cea a majoratului. Cel mai probabil, a fost avut în vedere faptul că, de regulă, persoana minoră este considerată incapabilă, lipsită de capacitate de exercițiu. Prezumția incapacității de exercițiu a persoanei fizice minore²¹ își are originea în dreptul roman²², regăsindu-se în numeroase legislații moderne, inclusiv în cea din spațiul românesc. Așa se explică faptul că, în numeroase legislații civile contemporane, inclusiv în cea română, persoanele fizice minore nu au capacitate deplină de exercițiu²³ și,

---

https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Definitia%20conventionala%20a%20copilului.pdf (accesată în data de 8 februarie 2025)].

¹⁸ A se vedea, spre exemplu, art. 5 și art. 16 C. civ. brazilian, art. 413-1 – 413-8 C. civ. francez, art. 390 C. civ. italian, art. 39-40 C. civ. român, art. 314-324 C. civ. spaniol și art. 598 C. civ. quebec.

¹⁹ A se vedea, spre exemplu, art. 3 din Convenția europeană a adopției de copii [Convenția a fost încheiată la Strasbourg la 24 aprilie 1967. România a ratificat-o prin Legea nr. 15/1993 (publicată în M. Of. nr. 67 din 31 martie 1993)] și art. 4 teza a II-a din Convenția asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii [Convenția a fost încheiată la Haga la 25 octombrie 1980. România a ratificat-o prin Legea nr. 100/1992 (publicată în M. Of. nr. 243 din 30 septembrie 1992)].

²⁰ A se vedea, spre exemplu, Carta socială europeană revizuită [Carta a fost adoptată la Strasbourg la 3 mai 1996. România a ratificat-o prin Legea nr. 74/1999 (publicată în M. Of. nr. 193 din 4 mai 1999)].

²¹ În legătură cu prezumția de incapacitate a minorului în condițiile Convenției, a se vedea A. B. Murgu, *Protecția alternativă a copilului prin tutelă în reglementarea actualului Cod civil român*, Ed. Universul Juridic, București, 2025, p. 64.

²² A se vedea: R. Gidro, A. Gidro, *Drept privat roman. Elemente comparative cu dreptul civil și dreptul procesual civil contemporan*, Ed. Universul Juridic, București, p. 2014, p. 66; Vl. Hanga, *Manual de drept privat roman*, Ed. Cordial, Cluj-Napoca, 1994, p. 98.

²³ A se vedea: art. 38 alin. (1) C. civ. interpretat *per a contrario*; art. 41 alin. (1), respectiv art. 43 alin. (1) lit. a) C. civ.

prin urmare, sunt supuse unor măsuri speciale de ocrotire²⁴, inclusiv la încheierea actelor juridice²⁵.

În România, art. 1 din Convenție este în dezacord cu art. 4 lit. a) din Legea nr. 272/2004 și art. 263 alin. (5) C. civ. Din moment ce Convenția nu instituie excepții de la art. 1, sunt considerați copii toate categoriile de persoane fizice minore, indiferent de nivelul capacității civile de exercițiu ori de alte circumstanțe, conform incontestabilei reguli de interpretare a normelor juridice *ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus*. În schimb, art. 4 lit. a) din Legea nr. 272/2004 și art. 263 alin. (5) C. civ. recunosc statutul juridic de copil doar persoanelor fizice minore fără capacitate de exercițiu și celor cu capacitate restrânsă de exercițiu. Aceste dispoziții, având o sferă de incidență mai restrânsă decât a art. 1 din Convenție, sunt mai nefavorabile. Prin urmare, în condițiile art. 20 alin. (2) din Constituție, în România, în materia drepturilor fundamentale ale copilului, ar trebui considerate că au statutul juridic de copil toate persoanele minore indiferent de nivelul capacității lor de exercițiu, conform art. 1 din Convenție.

Nu poate fi ignorat faptul că dispozițiile Convenției sunt consacrate „drepturilor copilului”. Prin urmare, acestea nu pot fi analizate doar prin prisma art. 11 alin. (2) din Constituție²⁶, în sensul că fac parte din dreptul intern și, prin urmare, ar trebui analizate ca oricare alte dispoziții legale, inclusiv sub aspectul concursului cu acestea²⁷. Datorită obiectului de reglementare, dispozițiile Convenției sunt supuse în mod corespunzător și prevederilor art. 20 alin. (2) din Constituție, motiv pentru care, sub aspectul pus în discuție, fiind mai favorabile decât legile interne, au prioritate în aplicare.

Relativ recent, în doctrină, s-a subliniat că „...legiuitorul român are mai multe opțiuni. Una, să nu modifice reglementările interne, caz în care este considerat copil persoana fizică minoră indiferent de nivelul capacității ei de exercițiu. Varianta pune sub semnul discuției aplicabilitatea reglementărilor interne destinate capacității de exercițiu, autorității părintești și cu privire la protecția alternativă a copilului, întrucât reglementarea internațională este mai favorabilă și are prioritate în aplicare. Altă opțiune este de a pune de acord art. 4 lit. a) din Legea nr. 272/2004 și art. 263 alin. (5) C. civ. cu art. 1 din CDC, pentru a fi considerat copil minorul, fără să mai prevadă cerința lipsei capacității de exercițiu depline. În acest caz, ar trebui modificate corespunzător și reglementările destinate capacității de exercițiu, autorității părintești și protecției alternative a copilului. În fine, ar putea fi promovat un amendament pentru modificarea art. 1 CDC, pentru a stabili că este copil orice ființă umană fără capacitate

---

²⁴ A se vedea art. 106 alin. (1) C. civ. Fără să detaliem, precizăm că, în sistemul de drept român, minorii cu statutul juridic de copil beneficiază de ocrotire părintească până la data la care dobândesc capacitatea deplină de exercițiu, conform art. 484 C. civ. În condițiile art. 44 din Legea nr. 272/2004, copilul care este lipsit, temporar sau definitiv, de ocrotirea părinților săi sau care, în vederea protejării intereselor sale, nu poate fi lăsat în grija acestora are dreptul la protecție alternativă [alin. (1)]. Protecția alternativă include instituirea tutelei, măsurile de protecție specială și adopția [alin. (2) teza I]. Dreptul copilului de a fi ocrotit de părinți și, dacă este cazul, la protecție alternativă, este reglementat și de Convenție (a se vedea art. 18, respectiv art. 20).

²⁵ A se vedea art. 41 alin. (2), respectiv art. 43 alin. (2) C. civ.

²⁶ Termenul „tratat”, utilizat de art. 11 alin. (2) din Constituție, este generic, incluzând și actele normative internaționale care au denumirea de „convenție [a se vedea art. 1 lit. a) din Legea nr. 590/2003 privind tratatele (publicată în M. Of. nr. 23 din 12 ianuarie 2004)]. În sensul că termenul tratat este generic, a se vedea Șt. Deaconu, E. – S. Tănăsescu, *Dreptul internațional și dreptul intern, în Constituția României. Comentariu pe articole, cit. supra*, p. 110-111.

²⁷ Pentru detalii privind interpretarea art. 11 din Constituție, a se vedea Șt. Deaconu, E.-S. Tănăsescu, *op. cit.*, p. 110 și urm.

de exercițiu deplină și cu vârsta până la 18 ani, exceptând cazurile în care legea aplicabilă copilului stabilește limita majoratului sub această vârstă”²⁸.

În ceea ce ne privește, pledăm pentru cea din urmă soluție. Este adevărat, această variantă presupune declanșarea procedurii de revizuire a Convenției²⁹. Cu toate că procedura este anevoioasă și are șanse minime de finalizare³⁰, este singura variantă în cadrul căreia Convenția poate fi armonizată cu legislația statelor părți. Cu această ocazie, ar putea fi revizuite și alte dispoziții ale Convenției. Astfel, acest important act normativ internațional ar avea șanse să fie adus „înaintea vremurilor”.

Până la realizarea acestui remediu normativ internațional, art. 4 lit. a) din Legea nr. 272/2004 și art. 263 alin. (5) C. civ. sunt interpretabile, iar dispozițiile legale cu privire la diverse aspecte referitoare la drepturile copilului pot fi revendicate cu succes, în condițiile art. 20 alin. (2) din Constituție, și de către persoanele minore care au capacitatea deplină de exercițiu dobândită. Spre exemplu, invocând art. 1 din Convenție coroborat cu art. 20 alin. (2) din Constituție, o persoană minoră căsătorită, implicată într-o cauză civilă, ar putea solicita să fie ascultată în camera de consiliu, conform art. 226 alin. (1) C. civ. Tot la fel, o persoană minoră, căreia instanța de tutelă i-a recunoscut anticipat capacitatea deplină de exercițiu, ar putea solicita procurorului să promoveze o acțiune civilă pentru a-i apăra un anumit drept, conform art. 92 alin. (1) C. pr. civ.³¹

3. Înțelesul termenului copil conform Legii nr. 272/2004, Legii nr. 273/2004 și Codului civil.

Potrivit art. 4 lit. a) din Legea nr. 272/2004, prin „copil” se înțelege „persoana care nu a împlinit vârsta de 18 ani și nici nu a dobândit capacitatea deplină de exercițiu, potrivit legii”. Textul stabilește două condiții cumulative pentru ca persoana fizică să fie considerată copil: este minoră; nu are dobândită capacitatea deplină de exercițiu. Neîndeplinirea oricăreia dintre aceste condiții face ca persoana să nu fie considerată copil și, prin urmare, să nu beneficieze de dispozițiile Legii nr. 272/2004.

„Legea”, la care face trimitere art. 4 lit. a) din Legea nr. 272/2004, este Legea nr. 287/2009 privind Codul civil³², care stabilește vârsta la care persoana fizică devine majoră și situațiile în care aceasta dobândește capacitatea deplină de exercițiu. În mod concret, potrivit art. 38 alin. (2) C. civ., „persoana devine majoră la împlinirea vârstei de 18 ani”. *Per a contrario*, până la împlinirea acestei vârste, persoana fizică este minoră. În schimb, în temeiul art. 38 alin. (1) C. civ., „capacitatea deplină de exercițiu începe la data când persoana devine majoră”. Prin excepție, minorul căsătorit³³ și cel emancipat pe cale judecătorească

²⁸ A se vedea A. B. Murgu, *op. cit.*, p. 67-68.

²⁹ Procedura de revizuire a Convenției este reglementată de art. 50.

³⁰ De la data adoptării CDC, a fost aprobat doar un singur amendament. Cu Rezoluția nr. 50/155 din 21 decembrie 1995 a Adunării Generale ONU a fost aprobat Amendamentul la art. 43 par. 2, prin care a fost înlocuit cuvântul zece cu optsprezece. Ca urmare, numărul membrilor Comitetului Drepturilor Copilului a crescut la optsprezece. Amendamentul a fost acceptat de România cu Legea nr. 183/2002 (M. Of. nr. 273 din 23 aprilie 2002) [a se vedea A. B. Murgu, *op. cit.*, p. 68 nota nr. 2].

³¹ Interpretarea este întărită și de faptul că 92 alin. (1) și art. 226 alin. (1) C. pr. civ. se referă la „minori”, respectiv la „minor” fără să facă distincție în funcție de nivelul capacității lor de exercițiu.

³² Legea nr. 287/2009 a fost publicată în M. Of. nr. 511 din 24 iulie 2009 și republicată în nr. 505 din 15 iulie 2011.

³³ Minorul care a împlinit vârsta de 16 ani se poate căsători în condițiile prevăzute de art. 272 alin. (2)-(5) C. civ. (pentru detalii, a se vedea T. Bodoască, *Dreptul familiei*, ediția a VI-a, Ed. Universul Juridic, București, 2024, p. 92 și urm.).

dobândește capacitate deplină de exercițiu, conform art. 39 alin. (1), respectiv art. 40 C. civ.³⁴ Ca urmare, persoana fizică majoră și cea minoră căsătorită sau căreia instanța de tutelă i-a recunoscut anticipat capacitatea deplină de exercițiu nu are calitatea de copil în sensul prevăzut de art. 4 lit. a) din Legea nr. 272/2004. Corelativ, persoana fizică minoră fără capacitate de exercițiu (cu vârsta sub 14 ani)³⁵ și cea cu capacitate restrânsă de exercițiu (cu vârsta între 14 și 18 ani)³⁶ este considerată copil.

Art. 2 lit. g) din Legea nr. 273/2004 privind procedura adopției stabilește, de asemenea, semnificația termenului „copil”. Curios și derutant, condițiile minorității și a lipsei capacității depline de exercițiu sunt enumerate alternativ, fapt ce poate genera interpretări diverse.

Într-o variantă de interpretare, se poate considera că art. 2 lit. g) din Legea nr. 273/2004 privește două ipoteze distincte în care persoana fizică este considerată copil: este minoră, indiferent de nivelul capacității de exercițiu; nu are capacitate deplină de exercițiu, indiferent de faptul că este minoră sau majoră. În această interpretare, art. 2 lit. g) din Legea nr. 273/2004 are o sferă mai mare de cuprindere decât cea a art. 4 lit. a) din Legea nr. 272/2004. În prima ipoteză a art. 2 lit. g) din Legea nr. 273/2004, este considerată copil orice persoană fizică minoră, indiferent de nivelul capacității ei de exercițiu. În schimb, în cea de a doua este considerată copil atât persoana fizică minoră fără capacitate de exercițiu sau cu capacitate restrânsă de exercițiu, cât și cea majoră care beneficiază de consiliere judiciară sau tutelă specială, conform art. 41 alin. (1) și alin. (1¹), respectiv art. 43 alin. (1) lit. a) și b) C. civ. În această variantă de interpretare, prima ipoteză a art. 2 lit. g) din Legea nr. 273/2004 este în armonie cu art. 1 din Convenție. Altfel spus, în condițiile art. 1 din Convenție, întocmai ca în prima ipoteză a art. 2 lit. g) din Legea nr. 273/2004, nivelul capacității de exercițiu a persoanei fizice minore nu are relevanță juridică pentru a fi considerată copil. Evident, a doua ipoteză a art. 2 lit. g) din Legea nr. 273/2004 este în dezacord cu art. 1 din Convenție, întrucât conferă statutul juridic de copil persoanei majore care beneficiază de consiliere judiciară ori tutelă specială.

În altă variantă de interpretare, se poate considera că art. 2 lit. g) din Legea nr. 273/2004 privește, întocmai ca art. 4 lit. a) din Legea nr. 272/2004, doar persoana fizică minoră care nu a dobândit capacitate deplină de exercițiu. Ar putea susține această interpretare faptul că art. 2 lit. g), întocmai ca art. 4 lit. a), se referă la persoana care „nu a dobândit capacitate deplină de exercițiu, în condițiile legii”. Întrucât persoana majoră beneficiară a consilierii judiciare sau a tutelei speciale poate „redobândi” capacitatea deplină de exercițiu, ipoteza a doua a art. 2 lit. g) ar putea fi interpretată în sensul că privește tot persoana fizică minoră, întrucât, în condițiile Codului civil, aceasta „dobândește” capacitatea deplină de exercițiu când devine majoră și, prin excepție, ca urmare a căsătoriei ori a emancipării. Cu toate acestea, și persoana fizică minoră poate beneficia de consiliere judiciară sau tutelă specială³⁷. Mai mult,

---

³⁴ Căsătoria minorului și recunoașterea anticipată a capacității depline de exercițiu de către instanța de tutelă minorului care împlinir vârsta de 16 ani sunt formele emancipării. În condițiile Codului civil român anterior (1864), căsătoria minorului a fost considerată o formă de emancipare de drept, conform art. 421 [pentru detalii cu privire la emanciparea copilului în condițiile acestui cod, a se vedea: D. Alexandresco, *Explicațiunea teoretică și practică a dreptului civil român*, Tomul II, *Persoanele și familia* (II), ediție anastatică, Ed. Universul Juridic, București, 2017, p. 820 și urm.; C. Hamangiu, I. Rosetti-Bălănescu, Al. Băicoianu, *Tratat de drept civil român* (ediție îngrijită de D. Rădescu), vol. I, Ed. All Beck, București, 2002, p. 435 și urm.].

³⁵ A se vedea art. 43 alin. (1) lit. a) C. civ.

³⁶ A se vedea art. 41 alin. (1) C. civ. Sunt exceptate persoanele fizice minore căsătorite sau emancipate, întrucât acestea au capacitate deplină de exercițiu, conform art. 39 alin. (1), respectiv art. 40 C. civ.

³⁷ A se vedea art. 164 alin. (6) C. civ.

există posibilitatea ca aceste măsuri să înceteze după data la care persoana devine majoră, caz în care, întocmai ca persoana minoră, „dobândește” capacitate deplină de exercițiu.

În fine, nu este exclus să fim în prezența unei greșeli de redactare. Altfel spus, autorii Legii nr. 273/2004 au utilizat greșit conjuncția alternativă „sau”. Această soluție de redactare se regăsește și după republicarea Legii nr. 273/2004 din anul 2016, fapt ce poate susține concluzia că s-a ignorat deosebirea importantă față de semnificația prevăzută de art. 4 lit. a) din Legea nr. 272/2004. Din moment ce Legea nr. 273/2004 reglementează procedura de instituire a unei măsuri de protecție alternativă a copilului, apare aberant să stabilească o semnificație diferită a termenului „copil” de cea prevăzută de Legea nr. 272/2004, care instituie dreptul copilului la protecție alternativă. Este motivul pentru care propunem ca, *de lege ferenda*, dispozițiile art. 2 lit. g) din Legea nr. 273/2004 să fie înlocuite cu o normă de trimitere la art. 4 lit. a) din Legea nr. 272/2004.

Atât în debutul art. 4 din Legea nr. 272/2004, cât și în cel al art. 2 din Legea nr. 273/2004 se precizează că semnificația termenilor și a expresiilor este „în sensul prezentei legi”. Prin urmare, în contextul fiecărei legi este incidentă semnificația termenului copil prevăzută de legea respectivă. Semnificația termenului copil, așa cum este prevăzută de art. 4 lit. a) din Legea nr. 272/2004, în contextul altor legi nu produce consecințe juridice. Prin urmare, aceste semnificații nu pot fi utilizate ca temei juridic pentru a explica termenul copil în contextul altor legi, cum ar fi, spre exemplu, în cel al Codului de procedură civilă. Chiar dacă precizarea din debutul art. 4 din Legea nr. 272/2004 este standard, utilizată și în alte legi care stabilesc semnificația unor termeni sau expresii juridice³⁸, restrânge semnificația noțiunilor și expresiilor juridice respective la dispozițiile Legii nr. 272/2004, respectiv la cele ale Legii nr. 273/2004, fiind exclusă incidența lor în cazul altor reglementări care au ca obiect anumite aspecte referitoare la protecția și promovarea drepturilor copilului. Spre exemplu, înțelesul termenului „copil”, utilizat în construcția art. 320 C. pr. civ. (copiii scutiți de jurământ), nu poate fi întemeiată pe dispozițiile art. 4 lit. a) din Legea nr. 272/2004 sau art. 2 lit. g) din Legea nr. 273/2004.

Situația semnalată este remediată de art. 263 alin. (5) C. civ., conform căruia, „în sensul prevederilor legale privind protecția copilului, prin copil se înțelege persoana care nu a împlinit vârsta de 18 ani și nici nu a dobândit capacitate deplină de exercițiu, potrivit legii”. Practic, acest text stabilește o semnificație identică pentru termenul „copil” cu cea prevăzută de art. 4 lit. a) din Legea nr. 272/2004, întrucât ambele texte prevăd întrunirea cumulativă a condițiilor ca persoana să fie minoră și să nu fi dobândit capacitatea deplină de exercițiu. În plus, art. 263 alin. (5) C. civ. extinde această semnificație la toate prevederile legale referitoare la „protecția copilului”. Prin urmare, această semnificație este incidentă corespunzător și în cazul dispozițiilor Codului de procedură civilă, ce reglementează proceduri în cadrul cărora sunt implicate persoane ce au statutul juridic de copil. Prin excepție, semnificația prevăzută de art. 263 alin. (5) C. civ. nu este incidentă în cazul Legii nr. 273/2004, întrucât, după cum s-a prezentat, aceasta stabilește pentru copil o semnificație specială și derogatorie, care are prioritate în aplicare. Practic, în materia adopției, s-a ajuns la o situație paradoxală. În cazul adopției, în contextul reglementărilor de drept substanțial (art. 451-482 C. civ.), termenul copil are semnificația prevăzută de art. 263 alin. (5) C. civ. și, sub aspect procedural, cea prevăzută de art. 2 lit. g) din Legea nr. 273/2004. Și acest aspect

---

³⁸ A se vedea, spre exemplu, art. 2 alin. (1) din Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004 (publicată în M. Of. nr. 1154 din 7 decembrie 2004).

susține propunerea avansată legiuitorului ca, *de lege ferenda*, să înlocuiască dispozițiile art. 2 lit. g) din Legea nr. 273/2004 cu o normă de trimitere la art. 4 lit. a) din Legea nr. 272/2004.

După cum am prezentat și cu alte ocazii³⁹, semnificația prevăzută de art. 4 lit. a) din Legea nr. 272/2004 și cea prevăzută de art. 263 alin. (5) C. civ. privește termenul „copil” analizat *stricto sensu*, adică de persoană fizică beneficiară a unui regim juridic special de protecție. Concluzia este întemeiată pe faptul că art. 4 lit. a) din Legea nr. 272/2004 este plasat în „legea-cadru” privind „protecția și promovarea drepturilor copilului” și pe art. 263 alin. (5) C. civ., care se referă în mod expres la „prevederile legale privind protecția copilului”.

Termenul „copil” este susceptibil și de o semnificație în sens larg (*lato sensu*), de persoană, indiferent de vârstă și de nivelul capacității de exercițiu, rudă în linie dreaptă descendentă a altei persoane. În acest caz, calitatea de copil este fundamentată pe legătura de filiație naturală sau civilă existentă între ascendent și descendent. În acest sens pot fi analizate, spre exemplu, dispozițiile art. 406 alin. (3) lit. a) C. civ., conform cărora „copiii și părinții sunt rude de gradul întâi”.

Criteriul de departajare între semnificația termenului „copil” privit *stricto sensu* și cel analizat *lato sensu* este al ocrotirii, în primul caz, respectiv al legăturii de filiație, în al doilea. În situația în care copilul este ocrotit de către părinți, criteriul ocrotirii se suprapune peste cel al legăturii de filiație. Astfel, potrivit art. 484 C. civ., autoritatea părintească, în cadrul căreia este realizată ocrotirea părintească⁴⁰, „se exercită până la data când copilul dobândește capacitatea deplină de exercițiu”. De asemenea, art. 5 alin. (2) din Legea nr. 272/2004 prevede că „răspunderea pentru creșterea și asigurarea dezvoltării copilului revine în primul rând părinților, aceștia având obligația de a-și exercita drepturile și de a-și îndeplini obligațiile față de copil ținând seama cu prioritate de interesul superior al acestuia”. Evident, în cazurile în care copilul beneficiază de o măsură de protecție alternativă⁴¹, are relevanță doar criteriul ocrotirii.

---

³⁹ A se vedea T. Bodoaşcă, *op. cit.*, 30 și urm.

⁴⁰ A se vedea art. 483 C. civ.

⁴¹ A se vedea art. 44 din Legea nr. 272/2004.

PROCEDURI DE EXECUTARE SILITĂ ATIPICE ȘI IMPLICAȚIILE ÎN DREPTUL PENAL

Prof. univ. dr. Vasile DRĂGHICI
Universitatea Ovidius din Constanța
Facultatea de Drept și Științe Administrative

Lector univ. dr. Zafer SADÎC
Universitatea Ovidius din Constanța
Facultatea de Drept și Științe Administrative

Rezumat:

Articolul evocă implicațiile generate de interacțiunea dreptului civil și dreptului procesual civil în materie de executare silită cu dreptul penal, cu referire expresă la procedurile de executare silită atipică. Sunt relevate practici atipice ce pot depăși limitele legalității și pot pătrunde în sfera ilicitului penal. Analiza interferențelor dreptului civil cu dreptul penal în materia executării silite atipice explorează principalele infracțiuni ce pot decurge din astfel de proceduri, cu succinte referiri la jurisprudența națională și internațională.

Cuvinte-cheie: *executare silită atipică, răspundere penală, interferențe executare silită și penal*

Abstract:

The article evokes the implications generated by the interaction of civil law and civil procedural law in the matter of forced execution with criminal law, with express reference to atypical enforcement procedures. Atypical practices that may exceed the limits of legality and may penetrate the sphere of criminal illicitness are highlighted. The analysis of the interferences of civil law with criminal law in the matter of atypical forced execution explores the main offenses that may arise from such procedures, with brief references to national and international case law.

Keywords: *atypical enforcement, criminal liability, enforcement and criminal interference*

1. Introducere

Executarea silită reprezintă etapa finală a procesului civil, în care creditorul își valorifică dreptul recunoscut printr-un titlu executoriu, cu sprijinul forței coercitive a statului. Tradițional, această procedură este considerată un apanaj exclusiv al dreptului procesual civil, supusă unui regim de legalitate și previzibilitate strict reglementat de Cartea a V-a din Codul de procedură civilă.

Cu toate acestea, practica judiciară și doctrina relevantă au început să contureze mai multe nuanțe ale executării silite, dezvăluind situații în care procedura capătă forme atipice sau chiar patologice, aflate la granița cu ilicitul penal. Există anumite tipologii de executare silită atipică, în care intervenția instanței sau a executorului judecătoresc să fie redusă ori

titlul executoriu să fie neobișnuit, cum sunt executarea silită contractuală¹, executarea în baza unui titlu european² ori executarea asupra unor drepturi nepatrimoniale.

Noțiunea de „executare silită atipică” poate fi definită ca reprezentând acele forme neobișnuite sau nereglementate explicit de executare care, deși aparent conforme cu legea și care produc efecte similare unei executări judiciare, ridică serioase probleme de legalitate, proporționalitate și protecție a drepturilor debitorului³. Aceste forme pot include, *inter alia*, executarea unor titluri fără valoare executorie, valorificarea unor creanțe fictive sau nevalidate judiciar ori executarea unor bunuri aparținând altor persoane decât debitorul.

Astfel de practici au atras tot mai frecvent atenția organelor de urmărire penală, generând un teren de interferență între dreptul civil, dreptul procesual civil și dreptul penal. Apariția unor dosare penale care vizează fapte precum executarea silită ilegală din conținutul nerespectării hotărârilor judecătorești (art. 287 Cod penal), abuzul în serviciu (art. 297 Cod penal), înșelăciunea (art. 244 Cod penal), falsul intelectual (art. 321 Cod penal), sustragerea de sub sechestru (art. 261 Cod penal), în legătură cu desfășurarea executării silite, ridică întrebări esențiale privind calificarea juridică a acestor fapte, delimitarea dintre greșeala profesională și infracțiune, precum și răspunderea penală a persoanelor implicate: executori, avocați, creditorii sau chiar magistrați.

Această lucrare își propune să analizeze în mod sintetic conceptul de executare silită atipică, să identifice principalele situații de risc juridic și să investigheze implicațiile penale ale acestor proceduri. Vom examina, în mod integrat, atât cadrul normativ incident, cât și principalele direcții jurisprudențiale și doctrine, cu scopul de a evidenția necesitatea unor delimitări clare între eroarea civilă, abaterea disciplinară și răspunderea penală, dar și de a identifica posibilele măsuri de limitare a abuzurilor.

2. Cadrul normativ general al executării silite

Executarea silită este reglementată, în dreptul procesual civil român, prin dispozițiile Cărții a V-a din Codul de procedură civilă (art. 622–914), care instituie un regim riguros menit să asigure realizarea efectivă a drepturilor recunoscute prin titluri executorii. Această procedură constituie expresia funcției coercitive a statului, intervenind atunci când debitorul refuză sau omite să își execute de bunăvoie obligațiile⁴.

2.1. Titlul executoriu – premisa indispensabilă a executării

Potrivit art. 632 alin. (1) C. pr. civ., „executarea silită se poate efectua numai în temeiul unui titlu executoriu”. Titlul executoriu poate fi reprezentat de o hotărâre judecătorească definitivă, un înscris autentic notarial, un contract de credit bancar ori un alt act căruia legea îi recunoaște forță executorie. Absența titlului atrage nulitatea absolută a executării, întrucât afectează însuși fundamentul legal al procedurii.

Hotărârile judecătorești dobândesc caracter executoriu fie prin definitivare, fie prin dispoziția instanței de executare provizorie (art. 628 C. pr. civ.). De asemenea, legea consacră

¹ Procedură permisă de art. 2440 și urm. Cod civil, ce permite creditorului să valorifice direct o garanție reală, fără a apela la instanța de judecată.

² Procedura prevăzută de Regulamentul CE nr. 805/2004, care permite executarea direct în România a unor hotărâri din alt stat UE, fără exequatur.

³ În acest sens, M. Popescu, *Executarea silită – teorie și practică*, Universul Juridic, 2019, p. 123, unde autorul definește executarea silită atipică drept acele „modalități neprevăzute formal, dar folosite în scopul executării drepturilor creditorilor”.

⁴ M. Tăbărcă, *Executarea silită în noul Cod de procedură civilă*, Universul Juridic, București, 2014, p. 45.